

The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization

PRIKAZ KNJIGE

Richard Baldwin, Cambridge, MA i London:
The Belknap Press of Harvard University Press, 2016, 329 str.

Ivo Bićanić*

Richard Baldwin, profesor na Institutu za međunarodne i razvojne studije u Ženevi te *spiritus movens* i glavni urednik portala VoxEU, nedavno je objavio knjigu od tristotinjak stranica u kojoj sadašnje strukturne promjene u svjetskom gospodarstvu stavlja u kontekst dugoročnih društvenih promjena. Osnovna je ideja knjige da autor prati globalizaciju kroz povijest i pokazuje kako je sadašnja globalizacija, koju naziva “novom globalizacijom”, drugačija od prethodnih te najavljuje prelazak iz velike divergencije u veliku konvergenciju. Za njega “nova globalizacija nije globalizacija naših očeva, ona je stvarno nešto posve drugo” (str. 79).

Glavna tvrdnja ove knjige jest da je “ključno razlikovati utjecaj udaljenosti na protok roba, ideja i ljudi” (str. 113). Zato je globalizacija u središtu interesa, a nju Baldwin vidi kako ju je opisao Bill Clinton “... kao ekonomski ekvivalent [nezaustavljivih] sila prirode, kao vjetar i vodu...” (str. 18). Baldwin prati utjecaj globalizacije na proizvodnju i potrošnju kroz pristup koji naziva tri kaskadna ograničenja (*three-cascading-constraints view*). Robe, ideje i ljude vidi kao “pakete” vrlo različitih sastavnica, a sastav svakog paketa predstavlja ograničenje globalizacije i rasta. Globalizacija redom te pakete “raspakirava”, rastavlja na dijelove (*unbundling*). Posljedica takvog “razdvajanja” su duboke strukturne promjene, dovoljno velike da ih

* Ivo Bićanić, redoviti profesor u mirovini, Sveučilište u Zagrebu.

Baldwin tumači kao faze razvoja. Dosad su prva dva paketa rastavljena, a Baldwin očekuje da će uskoro na red doći i treći.

To nije uobičajena periodizacija u literaturi, ali s obzirom na ciljeve ove knjige, ona funkcionira. Shodno tome, Baldwin prepoznaje četiri faze razvoja koje su predmet prvog dijela knjige i prva tri poglavlja. Prva faza je naseljavanje svijeta (izlazak iz Afrike) pri čemu su "... proizvodnja i potrošnja prostorno objedinjene – stoga je bilo malo trgovanja... jer je imalo više smisla da se ljudi presele tamo gdje se nalazila hrana..." (str. 24). Druga faza počinje s poljoprivrednom revolucijom i traje nekoliko tisućljeća, čak do oko 1820. U njoj je provedeno "prvo razdvajanje" djelatnosti te je razdvojena proizvodnja od potrošnje pa je "... proizvodnja hrane preseljena tamo gdje su se nalazili ljudi, a nisu se više ljudi selili tamo gdje se nalazila hrana" (str. 24). U ovoj fazi Baldwin prepoznaje tri podfaze i sve zajedno označuje kao "protoglobalizaciju" jer je trgovina između odvojenih klastera proizvodnje i potrošnje "... bila ograničena na osnovne sirovine ili luksuzne proizvode koji nisu bili lokalno dostupni" (str. 31), a njen konačni učinak je da se "zapadna Europa koja je oduvijek bila primitivna močvara... transformirala u cjelinu koja će zagospodariti..." (str. 45). Treća faza počinje "... postavljanjem parnog stroja na brodove i kotače" (str. 49), što je dovelo do dramatičnog pada troškova prijevoza i procvata obujma svjetske trgovine gotovih proizvoda (*made-here-sold-there*). To razdoblje Baldwin naziva starom globalizacijom koja je trajala otprilike od 1820. do 1990. Tijekom nje dolazi do prvog razdvajanja djelatnosti te su proizvodnja i potrošnja razdvojene. No takav procvat značio je da je stara "... globalizacija kao integracija tržišta u prostoru – naročito iskazana međunarodnom konvergencijom cijena... proizvela divergenciju nacionalne proizvodnje i potrošnje..." (str. 53). Dolazi do "... industrijalizacije sjevera i deindustrijalizacije juga..." (str. 55) i opće divergencije. Nakon međuratne remisije poslije 1945. prvi put je "... svjetska trgovina vođena vladavinom prava [prvo GATT, a onda WTO], a ne vladavinom puške" (str. 67). Zadnji korak ove globalizacije omogućen je uvođenjem kontejnerizacije, prvenstveno u pomorskom prometu, koja dalje smanjuje troškove prijevoza i pridonosi rastu trgovine.

trgovine robom tiče, trgovina između razvijenih i nerazvijenih “... sve će više sličiti današnjoj trgovini između razvijenih” (str. 294).

Na još dvije stvari valja upozoriti. Prva se tiče teorije na koju Baldwin zasniva svoju analizu, a druga komu će knjiga biti zanimljiva.

Dva poglavlja trećeg dijela (vjerojatno ih Baldwin iznosi tek u trećem dijelu knjige da privuče čitatelja i ne zaguši ga teorijom) izlažu modele na kojima Baldwin temelji svoju analizu. Prvi je model komparativne prednosti Davida Ricarda s početka 19. stoljeća. Tim modelom može se objasniti zašto trgovinom svi dobivaju te kako se trgovina promijenila od komparativnih prednosti gotovih proizvoda, sektora i država do komparativnih prednosti faza proizvodnje. Baldwin prepoznaje da to podrazumijeva da postoje dobitnici i gubitnici te zaključuje “... nema koristi globalizacije bez gubitaka... rješenje ove dileme je uspostavljanje 'društvenog ugovora' koji svim građanima daje udio u koristima, ali i u podjeli gubitaka” (str. 185). Drugi je model nove ekonomske geografije Paula Krugmana, Tonyja Venablesa i Masahira Fujita iz 1990-ih. Taj mu model služi da prepozna faktore aglomeracije, disperzije i prostorne nejednakosti razvoja. Naime, tim se modelom može objasniti kako u uvjetima nepromijenjenih troškova prijevoza, krene li se od jednake raspodjele, sustav generira [prostorne] nejednakosti i zašto “... industrija ima tendenciju nadprosječne koncentracije na velikim tržištima” (str. 190). Nadalje, ta logika “... pravocrtno objašnjava zašto se poduzeća moraju seliti sa sjevera na jug kako bi se izjednačila profitabilnost... [i to preseljenje] mora biti veće što su troškovi prijevoza manji...” (str. 190). Treći je model endogenog rasta Paula Romera iz 1980-ih. Endogeni rast važan je Baldwinu zbog prelijevanja znanja ako se ono definira kao javno dobro. Endogeni rast zajedno s novom geografijom daje “... okvir koji objašnjava kako je revolucionarna primjena parnog stroja potaknula aglomeraciju koja je dovela do velike divergencije, dok je ICT revolucija potaknula disperziju koja je dovela do velike konvergencije” (str. 193). Naime, kada prelijevanje znanja postane međunarodno, vodi disperziji. Četvrto analitičko pomagalo nije model, već tumačenje pojma *offshoring* i ekonomike rastavljanja lanca ponude. Drugim riječima, dolazi do razbijanja proizvodnog procesa na faze dodavanja vrijednosti koje mogu biti smještene bilo gdje, a to vodi disperziji.

“Moderna predionica zapošljava samo jednog čovjeka i psa. Čovjek je tamo da hrani psa, a pas je tamo da pazi da se čovjek ne približi strojevima” (str. 236).